

KUKÁTKA 2

PŘEKVAPILO NÁS, JAK JE KOMENSKÉHO LABYRINT STÁLE ŽIVÝ

Kniha Labyrint světa a ráj srdce od Jana Amose Komenského představuje pro divadelníky velkou výzvu. Její vrstevnatost a komplexnost může zamotat hlavy mnoha scenáristům, dramaturgům i režisérům. Popasovat se s touto látkou se rozhodl Divadelní spolek Jana Honsy z Karolinky na Vsetínsku. Režie se ujal zkušený Dodo Gombár. Na otázky Kukátka odpovídal herec Miroslav Urubek, který v inscenaci ztvárňuje Smrt a Pavla z Tarsu.

Jak vznikala dramaturgie Komenského knihy Labyrint světa a ráj srdce?

Bylo to na popud režiséra Doda Gombára, který učí na JAMU. Eva Kolomazníková, jedna ze studentek, tam měla Labyrint světa a ráj srdce jako svoji práci. Text poté dávali dohromady společně.

Bylo pro vás překvapením, jak dramaturgie dopadla? Labyrint světa a ráj srdce není vůbec jednoduchá předloha.

Bylo, ale Doda Gombárovi věříme. Jen v našem regionu má za sebou úžasné inscenace. Přišel třeba s první dramaturgií románu Kateřiny Tučkové Žitkovské bohyně. Hra nás okouzila. Bylo to v době, kdy s námi ještě nespolupracoval a ani jsme netušili, že se tak stane. Odešli nám režiséři a on se stal naší vitanou posilou.

Jak skončily spolupráce s vašimi předchozími režiséry?

Martin Františák již pracuje v Praze a je pro nás nedostupný. Gustav Řezníček je zase vytíženým hercem Městského divadla

Zlín. Miroslav Plešák, emeritní prorektor JAMU a člen AS DF JAMU, na podzim zemřel. Naštěstí pro nás stihl svým způsobem dát Dodovi za úkol, aby náš soubor nenechal padnout.

Co pro vás jako pro herce znamenalo dostat se do hloubky všech témat, která hra obsahuje?

Předcházelo tomu velmi dlouhé hledání. Tvar vznikal postupně. Vedli jsme bohatou diskusi o tom, co by se na jevišti mělo odehrávat a jak by to na diváka mělo působit. Dodo už přišel s naprosto přesnou a jasnou představou a spíš s námi pocitově doladoval, co nám vyhovuje nebo nevyhovuje. Také jsme ale mohli určitým věcem přispět a říct si, co bychom byli rádi, aby se v inscenaci objevilo.

Narážky na covid tedy pocházely od vás, nebo od Doda Gombára?

Od Doda Gombára. Na tom, že smrt přijde na scénu s respirátorem, trval od začátku. Stejně tak chtěl, aby v závěrečném obraze mluvil do mikrofону.

Většinu publika dnes tvořili středoškoláci. Co jste říkali na jejich reakce?

Právě jsme v šatně rozebírali, že nás překvapilo, jak byli v klidu a jak dávali pozor i přes to, že jsme cizí soubor. Vedu totiž soubor gymnazistů u nás ve Vsetíně. Tam s nepozorností a vyrušováním sice problém nemáme, ale hrajeme pro své. Zajímalo mě, jak na nás budou reagovat studenti odjinud a z mého pohledu i podle kolegů byli vynikající.

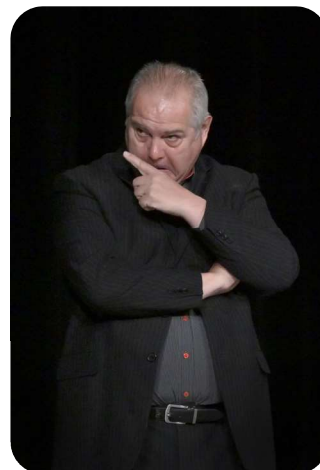
Měli jste nějaké překvapivé reakce také ze strany vašeho domácího publika?

Diváci z našeho regionu byli doposud zvyklí, že hrajeme venkovskou dramaturgiu jako například Maryšu nebo Advent. Něco jako Labyrint od nás nečekali. Byli zaražení a v sále vládlo neuvěřitelné ticho. Hru bedlivě sledovali. Inscenace na ně zapůsobila velmi silně. I podle toho, co mi říkali známí.

Hrajete Labyrint světa a ráj srdce často?

Reprízy trochu omezuje Dodaova vytíženost. Inscenaci do-

to zvyklí. V zákulisí vládlo větší napětí.

Jak se napětí projevovalo?

Když se to včera v autobuse řeklo, byl Petr Hajda, který hraje Poutníka a táhne celé představení, nešťastný. Nevěděl, jestli bude schopný se koncentrovat, jestli ho obava, že to nebude fungovat, nechromí.

Připadá vám, že se znalost Komenského Labyrintu postupně vytrácí ze všeobecného povědomí?

Ano. Když jsem se například ptal studentů vyšších ročníků, věděli, že dílo napsal Komenský, že jde o alegorii a někteří řekli, že tam vystupuje Poutník. To ale bylo vše. Labyrint znali jako literární pojem bez nějakého vážnějšího obsahu. Přitom jsme my sami byli překvapeni, kolik text obsahuje témat, která si současný divák může přitáhnout k sobě. Zaskočilo nás, jak je Labyrint stále živý.

Jirka Štraub

provází na harmoniku a trvá na tom, že bude na každém představení. Ve středu večer nám ale řekl, že má vysoké horečky. Nechtěli jsme dnešní hraní odvolat a ani jsme nechtěli, takže jsme vystupovali bez něj. Nejsme na

LABYRINT SVĚTA A DIVADLA

Jan Amos Komenský svými myšlenkami a dílem překonal svou dobu. Především jeho díla pedagogická (např. Brána jazyků otevřená, Orbis Pictus aj.) by mohla směle být i dnes vodítkem pro smysluplné vedení výuky. Jeho nejvýznamnějším počinem je určitě román *Labyrint světa a ráj srdce* (původní verze 1623), který je ozdobou českého barokního písemnictví. Tato předloha o hledání smyslu života lákala a láká některé divadelníky k převodu do jevištní podoby, neboť nabízí řadu motivů, které nejsou v původních divadelních hrách obvyklé a vybízejí ke svěbytnému scénickému řešení.

Ostřílený Divadelní spolek Jana Honsy z Karolinky, od kterého jsme v minulosti mohli shlédnout několik pozoruhodných inscenací (*Doma*, *Nevěsta* či *Maryša*) se rozhodl tento nejednoduchý román převést na jeviště. V drammatizaci Evy Kolomazníkové se tohoto úkolu režijně zhostil renomovaný současný profesionální režisér Dodo Gombár. Zásadním posunem oproti Komenského předloze je

od tvůrců zasazení děje do jakési blíže neurčené současnosti, čemuž odpovídá i scénografické řešení. V expozici se nešťastný mladý učitel Jan (podobnost s Komenským a jeho Poutníkem není náhodná), držitel Zlatého Amose, loučí na pohřbu se svou ženou. V tu chvíli se v jeho mysli soused proměňuje ve Všudybyla a švagrová Alžběta v Mámení, aby ho oba provázeli na jeho pouti světem prostřednictvím různých zastavení (Brána života, Brána zasnoubení, Knihovna aj.). Během této cesty Jan zjišťuje, že všechno lidské snažení je pouhá marnost, zoufalství, zbytečnost a zmar. Uvědomuje si, že uvízl v labyrintu světa a musí najít cestu ven a tuto cestu nalezne v obrácení se do vlastního srdce, kde nachází smysl lidského života, víru a naději. Do jeho současnosti se toto uvědomění promítá ve chvíli, kdy se před námi objeví nemocniční pokoj a dozvídáme se, že Jana na onom pohřbu přepadla srdeční slabost (infarkt) a že vše, co prožil, se odehrálo v jeho snu. Na rozdíl od Komenského, kde poutník nastupuje cestu

životem jako takřka nevědoucí a nepoznamenaná osoba, u karolinských se hlavní postava vydává na tuto pouť už poučená mnoha zkušenostmi (má za sebou učitelskou praxi, je držitelem Zlatého Amose atd.). Podle mého názoru není takto pojetý výchozí bod výhodný, a to především proto, že jeho poznání v jednotlivých zastaveních jsou uvěřitelná jen částečně, neboť Jan není ona naivní bytost jako v původní předloze. Tím se stává celá velká část jeho putování

místy stereotypní a tím zdlovavá. Přispívá k tomu i to, že komentáře představitele poutníka Jana (Petr Hajda) absentují nebo nejsou dostatečně čitelné pro diváka. Divadelně hodnotněji pak vyznívá celá závěrečná pasáž v nemocnici, kde se prolíná realita se snem a naopak. Zde má nezastupitelnou funkci i postava Smrti, která se prolíná celým dějem (vynalézavě ztvárněna Miroslavem Urubkem za pomoci respirátoru nebo mikrofonu) a přispívá k žádoucímu smířlivému konci.

Přes uvedené otázky jsme byli svědky zajímavé inscenace, která žádného divadelníka nemůže nechat chladným a kde se souboru podařilo sdělit ústřední téma Komenského románu i jejich inscenace, kterým je nalezení smyslu života a naděje.

Milan Schejbal

TADY NÁM NĚKDO... NĚCO... DLUŽÍ!!!

Divadlo LŮZA z Hradce Králové nám na letošní POPELKU do Rakovníka přivezlo vlastní autorskou inscenaci s pohádkovými motivy „ZADLUŽENÁ PRINCEZNA“.

Zápletka příběhu postaveného na cestě slovenské materialistické blogerky se zlatokopeckými rysy, která si hledá ženicha, je výchozím bodem ke spuštění řady dílčích nápadů a až kabaretních či standupových výstupů. Záměrně píší nápadů, a nikoliv situací. Nápadů, které se horizontálně řadí, zpočátku na platformě vědomé kauzality, které se ale bohužel postupem času vyprázdňují až do bezvědomé a nahodilé práce s motivacemi postav hry.

„Princezna“ potkává statného dřevorubce, který jí z důvodu finanční nedostatečnosti není hoden a ona hledá dál. Je v lese loupežníkem okradena i o do-

klady totožnosti. Dále je „princezně“ místní „notorickou“ bezdomovkyní doporučeno, aby si peníze půjčila u P.O.D. vodníka. Následuje exhibiční číslo vodníka, kterému jde nejen o duši, ale i o tělo cizokrajné „princezny“ ze sousedního království. Ona se přesto zadluží, aby se stala movitou a ve výsledku se mohla vdát za nemajetného dřevorubce, jež je synem onoho loupežníka (který ji opět okrade – tentokrát o zapůjčené peníze) a „notorické“ bezdomovkyně. A tak dále... Nakonec nezbyvá ubohé zlatokopce než se sexem dostat k jediným úsporám nebohého dřevorubce. „Záporné“ postavy příběhu jsou zavražděny a může být veselá svatba.

V hereckém provedení Miroslava Vrbického v roli P.O.D. vodníka se symptomaticky mísí jeho talent herecký s naprostou neschopností stanovení přesné míry hyperbolizace nejen v tomto výstupu, ale v inscenaci

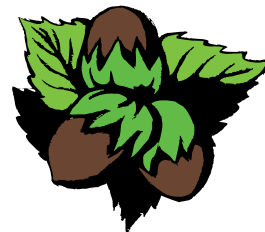
jako celku. Nezměrná touha pobavit zaslepila tvůrce a interpretu nepotřebou logické výstavby příběhu a jeho závěrečného vy-

divácké adrese, ale i dramaturgicko-režijním schopnostem inscenátorů.

A ještě si dovoluji jednu osobní poznámku, která tentokrát nemíří směrem k souboru. Domnívám se, že porota krajské přehlídky, která doporučila tuto inscenaci do programu na celostátní přehlídku amatérského činoherního divadla pro děti a mládež POPELKA Rakovník, nám dluží jisté vysvětlení. Je ono doporučení této inscenace na POPELKU Rakovník „pouze“ jakousi schválností? A nebo... je jen faktickým dokladem nedostatku odborných rozlišovacích schopností poroty ve vztahu k dramatickým principům činoherního divadla na celostátním stupni přehlídek?

Jaromír Hruška

„NEVĚDĚLI JSME, ŽE PŘEHLÍDKA BYLA POSTUPOVÁ,“

říká režisér a herec představení **Zadlužená princezna** Miroslav Vrbický z Divadla Lúza v Hradci Králové.

Je vaše představení čistě autorské nebo jste vycházeli z určitěho textu?

Řekl bych, že jsem byl volně inspirovaný Lotrandem a Zubejdou. To je pohádka, kterou jsem měl moc rád. V našem představení z ní však máme pouze chleba s tvarohem a tím to končí. Takže se skutečně jedná o autorské divadlo. Nejenom moje, ale podílelo se na něm mnoho lidí. Spousta osob představení viděla a přidávala svoje fóry. Jak

nou se stalo, když byla princezna u terapeutky a já na terapeutku vyjel, že za všechno může, jeden chlap, nějaký šermíř, se postavil a chtěl ji bránit.

Hrajete velmi moderní pohádku s moderní terminologií... To se příliš často nevidí.

To je možná škoda, ne?! Dřívější pohádky vznikaly pro svoji generaci a současné děti fungují trochu jinak než stará generace. A navíc představení není zda-

vení velmi dobře rozklíčovaly a pochopily příběh, který hraje-me. Takže to je pohádka zřejmě i pro děti.

Jak hra vznikala?

Původně se jednalo o veršovaný text, mám jej s sebou i v knižní podobě. Zpočátku jsem myslel, že budu představení dělat jako loutkařinu s tím, že princezna jde, potkáva nejrůznější postavy a něco se od nich dozvídá. Nechci říkat, že je to jako Malý princ, ale ten koncept byl od počátku velmi podobný. Absolutně mi ve hře chyběla zábavná dramatická situace, takže jsme nakonec úplně zrušili verše a rýmy. Když pak vznikl celý příběh, tak jsme jej vyvíjeli tak, aby byl od začátku do konce vtipný.

Od začátku do konce hrajete čtyři postavy. Nepřemýšlel jste někdy o tom, že byste pohádku obsadil dalšími herci?

Ne. Úplně původně jsem to chtěl dokonce dělat zcela sám. Vzniklo to tak, že se nám rozpadl soubor, který fungoval zhruba sedm let a já jsem věděl, že abych mohl pokračovat, musím udělat nějakou další hru, kterou dovedu do konce. Hra, kterou jste viděl, tak vznikala v parku před barákem, lidem pod okny. To byli vlastně i první diváci. Ale abych se vrátil k vaší otázce. O obsazení více herců jsem nevažoval, myslím, že by tím hra ztratila kouzlo.

A jak vlastně došlo k tomu, že se jedná o československé představení? Máte v souboru slovenskou herečku.

Je to moje partnerka. Před tím divadlo nikdy nehrála. Je vtipné, že moje předchozí přítelkyně, která hraje divadlo, mi říkala, abych hrál divadlo se svojí holkou. A já si řekl: Dyť jo!!! To

je přece cesta! Času, který se na zkoušení hry spálí, je velmi mnoho a takhle jsme byli víc spolu. Proto jsme to tak spolu udělali. A Danka je ze Slovenska, takže proto mluví slovensky.

Zkoušeli jste doma?

Ano. Často.

Jde tedy o rodinné divadlo?

To bylo pouze první představení. V současné době máme soubor, ve kterém je již větší počet členů a máme již více větších her. Máme teď stabilní scénu na ZUŠ Jesličky J. Tejkla. Rodinným divadlem bych tedy náš soubor nenazval, i když je to vlastně welcome rodina. Náš předchozí soubor byl hodně uzavřený a byli jsme jen spolu. Což bylo sice super, protože jsme skvělí kamarádi, ale pro pokročilejší život je to neudržitelné. Dnes s námi jezdí třeba i lidi, kteří divadlo nahrají, ale jsou s námi rádi.

Kolik máte inscenací?

Okolo sedmi. Můžete nás nejčastěji vidět v Hradci Králové, v divadle Jesličky. Pokud mohu, upozornil bych na představení, které se koná 11. listopadu. V tomto dni skončila první světová válka a my hrajeme představení Šuhaj, které je s koncem první světové války velmi silně spjato. Vysvětluje tu dobu a proč se tehdy děly věci, které se děly.

Honza Švácha

herci ze souboru, tak kamarádi a dokonce můj táta mají na pohádce svůj podíl. A taky je tedy jisté, že za ty roky, co o Zadlužené princezně hrajeme, se představení značně změnilo.

Jaké jsou běžné reakce diváků? A kde všude vlastně hrajete?

Hráli jsme například šest turnusů pro vodáky v klášteře ve Zlaté Koruně. Reakce diváků byly a jsou vesměs velmi kladné. Je pravda, že se za těch zhruba osm let dvě děti rozbřečely u Vodníka. Většinou však naši inscenaci nehrajeme na pódiu. Častěji jsme přímo mezi lidmi.

Je velký rozdíl mezi hraním na ulici a hraním na pódiu divadla?

Mám pochopitelně raději hrani přímo mezi diváky, člověk má častější a rychlejší zpětnou vazbu, může na ně třeba cákat náš pot a vše je osobnější.

Skutečně hodně komunikujete s diváky a mezi diváky. Jak přijímají vaše doteky, výzvy a ataky?

Zatím to vždy všichni přijali. Jen jednou jsem jednomu divákovi vypil pivo, a ten byl pak naštvaný. Ale vlastně nic neřekl. A jed-

leka pouze pro děti. Řekl bych, že pro děti je výběr postav, například Princezna a Dřevorubec nebo Čarodějnice – Bezdromovyné. Myslím, že v představení se najdou i dospělí.

Takže nehrajete pro děti?

Spíš ne, je to spíše pro dospělé.

Z toho asi vyplývají i dvojsmysly, které používáte a na které reagují asi spíše dospělí...

Asi ano. Na předchozí přehlídku jsme přijeli a ani jsme nevěděli, že je postupová. Známa mně ji doporučila s tím, že už dnes nikdo nedělá dětské divadlo. Děti na přehlídce však naše předsta-

PROGRAM

PÁTEK 20. ŘÍJNA 2023

09.00–09.45, 10.45–11.30, Kulturní centrum
Divadelní spolek HRAJETO, Okrouhlá
režie: Irena Vaňková
Jan Skácel, Irena Vaňková

USPÁVANKA S PLAVČÍKEM A VELRYBOU (2+)

09.00–10.00, 11.00–12.00, Tylovo divadlo
Červiven, SPgS a SZŠ Krnov / režie: Petra Severinová
Petra Severinová a soubor

KÉŽ BY... (14+)

12.30–14.30, foyer Tylova divadla
Rozborový seminář
(Uspávanka s plavčíkem a velrybou a Kéž by...)

15.00–15.50, Tylovo divadlo
DS Vojan, Desná – Mladá haluz
režie: Vladka Kodousková
Vladka Kodousková na motivy H. Ch. Andersena

SNĚHOVÁ KRÁLOVNA (5+)

18.00–18.50, Tylovo divadlo,
Suchdolský divadelní spolek SUD, Suchdol nad Lužnicí
režie: Lenka Chaloupková
Lenka a Vít Chaloupkovi

OPRAVDOVÉ KOUZLO (10+)

20.30–23.00
Rozborový seminář (Sněhová královna, Opravdové kouzlo)

SOBOTA 21. ŘÍJNA 2023

10.00–11.10, Tylovo divadlo
Divadelní spolek bratří Mrštíků, Boleradice
režie: Juraj Háder
Jiří Chalupa, Karel Hoffmann, Zdeněk Svěrák,
Jaroslav Uhlíř

PRINCOVÉ JSOU NA DRAKA (8+)

13.00–14.30, foyer Tylova divadla
Rozborový seminář (Princové jsou na draka)

15.00–15.55, Tylovo divadlo
Spolek divadelních ochotníků Alois Jirásek, Úpice
režie: Vladimír Hettflejš
Bedřich Smetana, Karel Sabina, Miloslav Klíma

PRODANÁ NEVĚSTA (10+)

17.30–19.00, foyer Tylova divadla
Rozborový seminář (Prodaná nevěsta)

19.30–21.00, Kulturní centrum
DOPROVDNÝ PROGRAM
Kurz praktické režie / režie: Milan Schejbal
Jaroslav Žák, Hana Otčenášková – Burešová

ŠKOLA ZÁKLAD ŽIVOTA (15+)

NEDĚLE 22. ŘÍJNA 2023

09.00–09.35 a 10.30–11.05, Tylovo divadlo
HOST PŘEHLEDKY
Ivana Bílková, Hradec Králové
režie Marek Zákostelecký
Marek Zákostelecký na motivy
Daisy Mrázkové

NÁDHERNÉ ÚTERÝ (3+)

12.00–14.00
Veřejná diskuse o díle Daisy Mrázkové a jeho vlivu na děti
a mládež

14.30–15.15, Tylovo divadlo
HOST PŘEHLEDKY
ZUŠ Rakovník
režie: Adéla Hauptmannová
Taneční pohádka na motivy předlohy stejnojmenného
filmu

KARLÍK A TOVÁRNA NA ČOKOLÁDU (5+)

15.30, foyer
Slavnostní zakončení Popelky Rakovník 2023, vyhlášení
výsledků a předání ocenění

Rozborový seminář LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

Rozborový seminář ZADLUŽENÁ PRINCEZNA

Dětská porota

Diváci Popelka 2023

